

Redskab: Læringsrummets historier (SES)

Tidligere, nuværende og mulige fremtidige design og tilpasninger af undervisningsrum

Case-skoler og deltagere

Skoler: Redskabet er blevet afprøvet i fire undervisningskontekster:

1. Nørre Fælled Skole: En dansk folkeskole under ombygning. Opført i 1932.
2. Vesturbæjarskolí: En ombygget islandsk grundskole. Opført i 1988 / 1999 / 2018.
3. George Stephenson High School: En engelsk skole for aldersgruppen 11-18 år. Opført i 1970.
4. Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse på Aarhus Universitet (DPU), Campus Emdrup. Opført fra 1941-48.

Deltagere:

Nørre Fælled Skole: 4 elever fra 6. årgang, 3 lærere, skolelederen og en kommunal medarbejder ansat til at yde praktisk hjælp til ombygningsprojektet.

Vesturbæjarskolí: Omtrent 20 lærere fordelt på 5 grupper.

George Stephenson High School: 10 elever i alderen 11-12 år

DPU: 7 kandidatstuderende på uddannelsen Didaktik, Materiel Kultur udbudt af Afdeling for Fagdidaktik.

Bygningstyper og stand:

Nørre Fælled Skole: Murstensbygning fra 1932. Skolen stod til at skulle renoveres på grund af dårligt ventilationssystem.

Vesturbæjarskolí: Betonbygning opført, udvidet og taget i brug i tre faser: 1988, 1999 og 2018.

George Stephenson High School: Bygning opført i 1970 med en række nyere tilbygninger. Skolen er opdelt i flere blokke, heriblandt nogle fritstående, mens andre er forbundne.

DPU: Emdrupborg er en rød murstensbygning fra 1940'erne, indendørs ombygning i 2021 af arkitektfirmaet Arkitema.

Designfaser – planlægning/brug/refleksion

Nørre Fælled Skole: Skolen stod midt imellem planlægnings- og ombygningsarbejdet i en større renovering. Redskabet SES blev anvendt til at reflektere over den aktuelle brug af skolen og hvilke idéer og ønsker, der var til at forbedre brugen såvel som den fysiske indretning fremover.

Vesturbæjarskolí: Redskabet SES blev inddraget som led i en evaluering af de tilbygninger og ændringer af skolen, der for nyligt havde fundet sted.

George Stephenson High School: Redskabet SES indgik i planlægningsfasen for en forestående renovering af skolen.

DPU: Universitetsbygningen var under ombygning, og redskabet SES blev anvendt til refleksion over den aktuelle og den mulige fremtidige brug og tilpasning af rummet.

Der er særligt tre punkter, hvorpå redskabet SES blev brugt forskelligt i de fire cases. For det første blev redskabet brugt på forskellige uddannelsesstrin: grundskole, gymnasium og videregående uddannelse. For det andet var der forskel på, hvorvidt der var fokus på inden- og/eller udendørsmiljøer. Hvor facilitatorerne i workshoppen på George Stephenson High School, Vesturbaejarskoli og DPU brugte redskabet i relation til enten udendørs eller indendørs miljøer, så var der på Nørre Fælled Skole ingen restriktioner, og deltagerne valgte i workshoppen både indendørs og udendørs rum, hvilket også gav plads til diskussioner om forholdet mellem det inden- og udendørs. Det tredje punkt vedrørte, hvorvidt redskabet blev anvendt i ensartede grupper (f.eks. kun blandt elever eller lærere) eller i blandede grupper (hvor lærere og elever var bragt sammen).

Nørre Fælled Skole (venstre), opført i 1932, og George Stephenson High School, opført i 1970

Hvorfor og af hvem blev værktøjet taget i brug?

Hvorfor blev SES-redskabet anvendt?

I alle fire cases blev redskabet valgt på grund af dets samlede fokus på tidligere, nutidig og fremtidig brug af læringsrummene. Skolerne og deres bygninger havde alle en interessant historie, som de ønskede at tage med i arbejdet med at renovere, ombygge, re-designe og gentænke bygningerne og deres brug.

Nørre Fælled Skole er en ældre skolebygning med megen historie og flere skjulte/oversete kvaliteter. Skolen stod foran et renovationsprojekt på grund af dårlig ventilation og øjnede i den forbindelse en mulighed for at bruge renoveringen til at tilpasse og forbedre det overordnede fysiske læringsmiljø.

Vesturbaejarskolís bygning er af nyere dato. Her tjente SES som et redskab til at adressere områder, som ikke fungerede godt eller som intenderet.

George Stephenson High School: I september 2021 begyndte en ny årgang på skolen, og de ansatte bemærkede hurtigt, at de nye elever havde svært ved (fysisk såvel som socialt) at håndtere de nye og større omgivelser. Der blev derfor oprettet en "plejegruppe", hvor de nye elever blev inviteret til at deltage i to kreative eftermiddagsklubber med henblik på at udvikle skolens udendørsarealer. Det var til denne opgave, at SES-redskabet blev brugt. Målet var at anspore eleverne til at tænke over arealernes forhenværende og nuværende brug, samt få dem til at reflektere over, hvordan de kunne tænke sig, at arealerne blev udviklet fremover.

DPU: Redskabet blev brugt som en del af et kursus. Redskabet tjente til refleksion over universitetets fysiske indretning, som var under ombygning. Derudover blev de studerende inviteret til at udtale sig om selve redskabsdesignet.

Hvem ledte workshopperne?

Redskabet kræver en facilitator, der påtager sig opgaven med at præsentere redskabet og som strukturerer og modererer workshoppen og den dialog, der finder sted til sidst. Hvem der ledte workshoppen, og hvordan det blev gjort, var forskellig på de fire case-skoler:

Nørre Fælled Skole: Workshopen blev ledt af de danske forskere på CoReD-projektet. Deltagerne udvalgte deres egne fortrukne steder og rum.

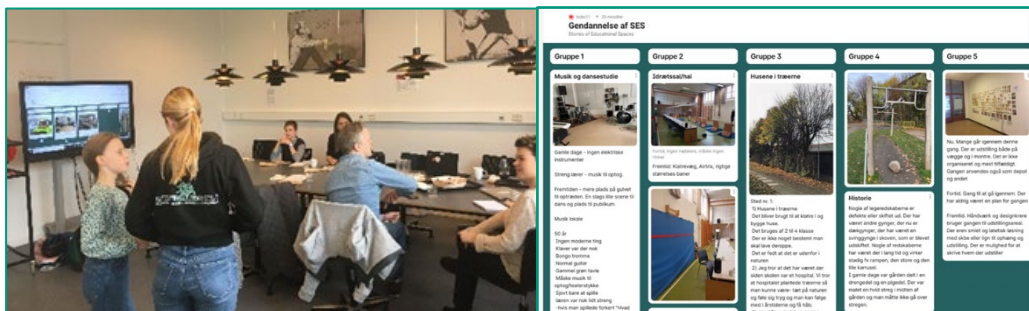
Vesturbæjarskólí: De steder, der var i fokus, blev udvalgt af skolelederen forud for workshopen. Workshopen blev ledt af de islandske forskere på CoReD-projektet.

George Stephenson High School: Workshopen blev ledt af designteknikeren på skolen.

DPU: Workshopen blev ledt af en af de danske forskere på CoReD-projektet. Deltagerne valgte selv deres fortrukne steder og rum.

Mange af casestudieworkshopsene blev varetaget af forskere, da dette gjorde det muligt at udvikle SES-instruktionerne undervejs. At andre også kunne lede workshopen, understreger at redskabet i udgangspunktet ikke forudsætter ekspertviden hos facilitatoren.

Idéer deles på Padlet på storskærm i møde-lokalet

Læringsmiljøernes udgangspunkter

På case-skolerne blev der blandt workshopdeltagerne gennemført en spørgeskemaundersøgelse vedrørende det eksisterende skolemiljøets kvaliteter (der var tale om et spørgeskema bygget op over Lackneys spørgeguide fra 2008).

På Nørre Fælled Skole fik de eksisterende rum og steder på skolen relativt lave bedømmelser på alle parametre fra tilgængelighed til æstetik, og vedrørende hvor befærdede stederne var. Skolen havde ikke været renoveret i lang tid, og mange af dens faciliteter var nedslidte. Få point blev givet, når det kom til bygningernes fysiske komfort – flere point blev dog givet, når det drejede sig om den fysiske komfort ved møbler og øvrige materielle ressourcer. For nylig var dele af indretningen blevet ændret, og møbler var blevet skiftet ud. Når det kom til ejerskab og graden af personliggørelse, blev der givet højere bedømmelser. Det samme gjaldt skolens skiltningsystem, afkodning af læringsrummene og steder beregnet til sociale interaktioner.

På Vesturbæjarskólí i Island var deltagerne positive i deres bedømmelser af skolebygningen som ramme for både undervisning og læring, samarbejde og organisering. Lærerne var af den opfattelse, at bygningen passede godt til skolens målsætninger, og at den var velegnet til hverdagens undervisningspraksisser. Kun to eller tre lærere ud af i alt 18 respondenter gav udtryk for, at skolens faciliteter kolliderede med skolens organisering, deres skemaer eller ledelsens undervisningsprioriteringer. Fire lærere gav udtryk for, at skolebygningen ikke understøttede lærersamarbejde, og halvdelen af deltagerne tilkendegav, at de ville kunne drage nytte af instruktioner i, hvordan man kan få mest ud af undervisningsrummene i bygningen.

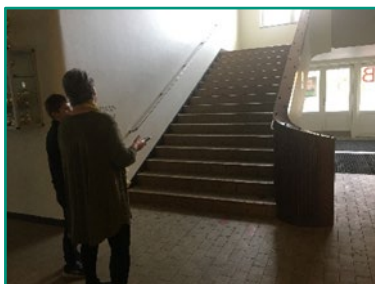
CoReD-forskerne i Newcastle opsummerede situationen på George Stephenson High School som et fælles undervisningsmiljø, som de havde visse betænkeligheder ved, men som generelt understøttede de faglige relationer og arbejdsgangene på stedet.

I spørgeskemaundersøgelsen om det fysiske læringsmiljø på DPU rangerede de studerende de fleste forhold højt. Undtagelserne vedrørte problemer med, hvor befærdede nogle rum var, og spørgsmålene vedrørende ejerskab og personliggørelse, som enten fik en lav bedømmelse eller slet ikke blev besvaret. Mange studerende bevæger sig mellem forskellige undervisningslokaler, og de havde også været væk fra campus det meste af deres studietid på grund af COVID-19-nedlukninger. Disse to forhold vil kunne forklare, hvorfor spørgsmålene vedrørende ejerskab og personliggørelse blev besvaret, som de gjorde. Da undersøgelsen blev gennemført, stod de nye fællesarealer, der var en del af renoveringsprojektet på DPU, endnu ikke klar. Disse områder har til formål at få de studerende til at føle sig mere tilknyttet til uddannelsesstedet. Til sidst blev deltagerne bedt om at bedømme, hvorvidt uddannelsesstedet havde en genkendelig historie, fortælling eller kollektiv erindring. Her gav de studerende bedømmelser i den høje ende af skalaen.

Hvad skete der?

Proces:

I alle fire cases var afprøvningen af redskabet en del af en samarbejdende og deltagende proces med gensidige vidensudvekslinger mellem deltagerne i workshoppen. Udfaldet var tilsyneladende til gavn for alle parter, både projektplanlæggere, skoleledere, undervisere og elever/studerende. På nogle af skolerne var grupperne blandede i forhold til alder og professioner (Nørre Fælled Skole), hvorimod grupperne på andre skoler kun bestod af lærere (Vesturbæjarskolí) eller elever/studerende (George Stephenson High School, DPU). Begge gruppesammensætninger blev oplevet som nyttige. Det er samtidig værd at nævne, at redskabet i alle tilfældene tjente til at udligne potentielle hierarkier mellem deltagerne og på den måde gav plads til åben og ligeværdig dialog.

Gange, korridorer og trapper bliver udforsket på den ældre danske skole (venstre); lærere nedfælder deres tanker og idéer vedrørende åbne områder på gangene i den nyere islandske bygning (højre)

Hjælpemidler og outputs:

Undervejs i de afholdte workshops blev noter og historier nedfældet og delt på forskellig vis:

Nørre Fælled Skole: Padlet til præsentation af fokusgruppens fortællinger, fotos og tegninger.

Vesturbæjarskolí: Padlet til præsentation af fokusgruppens fortællinger, fotos og tegninger.

George Stephenson High School: Almindeligt papir med fortællinger og forslag fra fokusgrupperne.

DPU: Almindeligt papir med fortællinger og forslag fra fokusgrupperne.

Padletten var en digital løsning, som blev introduceret efter de første forsøg med redskabet. Det var efterspurgt blandt elever og studerende som en lettere – og bedre kendt – måde at indsamle og dele data på. Noter fra deltagerens præsentationer i den sidste del af workshoppen blev i alle tilfælde skrevet ned og givet til skolelederen til fremtidig brug.

Udvikling af redskabet:

Redskabet er udviklet specifikt til CoReD-projektet. Under arbejdet med de fire cases blev det tilpasset og udviklet betragteligt – især baseret på erfaringerne fra George Stephenson High School og DPU. Begge steder var nogle af deltagerne usikre på, hvad de skulle medtage i deres besvarelser, når de skulle forholde sig til bygningernes historie. I den islandske undersøgelse var alle deltagere lærere med nogen grad af viden om stedets historie, hvilket gjorde det oprindelige SES-design lettere tilgængeligt og deraf mere brugbart, men derudover blev den historiske komponent i redskabet opfattet som værende for vanskelig, da den krævede for stor forudgående viden om skolens og bygningernes historie.

På denne baggrund blev en storytelling-komponent føjet til redskabet i den sidste afprøvning af redskabet (Nørre Fælled Skole). I stedet for at fokusere på historiske fakta blev deltagerne bedt om at samarbejde om at skabe fortællinger om de steder, de havde udvalgt som særligt interessante, ved brug af deres fantasi, nysgerrighed og fascination, samt små stykker af historisk viden eller myter om stedet. I storytelling-delen blev deltagerne bedt om at inkludere mennesker, praksisser og beskrivelser af stedet, sådan som *det kunne* have set ud, eller som det kunne komme til at se ud. Ved at bringe storytelling-komponenten ind i arbejdet på Nørre Fælled Skole blev deltagerens følelse af usikkerhed fjernet, og det tjente samtidig til at starte processen, *hvor deltagerne var fysisk og mentalt*, i tråd med det første heuristiske princip for facilitering af samarbejde vedrørende læringsrum. Det bidrog også til at '*facilitere udforskningen af idéer og muligheder*' meget mere effektivt, end det oprindelige design af redskabet lagde op til. På baggrund af disse erfaringer blev redskabet ændret, og manualen blev tilpasset, så storytelling-komponenten fremgik som et nyt, muligt fokus.

Det var spændende at erfare, hvordan deltagerne sommetider valgte at udforske overraskende og mindre anerkendte steder, når de brugte redskabet – f.eks. et træ bagerst i skolegården, der blev udlagt som et fremragende sted at lege, eller en tom og tilgroet atriumgård. Storytelling gjorde det muligt at dele fascinationen af og erfaringerne med disse steder. Da deltagerne delte og skabte beretninger om forskellige steder, gjorde nogle af dem tilmed brug af deres viden om, hvordan stederne tidligere havde været benyttede. Det tillod, at skolens historie kunne genopdages på en mere raffineret måde. På Nørre Fælled skole blev den gamle bygnings tidligere funktion som hospital genopdaget. I den sidste del af workshoppen, hvor alle deltagerne var til stede, gav delingen af såvel historiske fakta, som af de i workshoppen fælles frembragte fortællinger om den forhenværende, nutidige og fremtidige brug af skolen, plads til fælles diskussioner af værdier og ønsker vedrørende undervisningsstrategier og hverdagslivet på skolen.

Redskabet – inklusive storytelling-komponenten – blev også brugt til at genoverveje skolens læringsrum. Redskabet gjorde det muligt for deltagerne at relatere direkte til et specifikt sted og lytte til hinandens bemærkninger – og på den måde fungerede redskabet som alternativ til den vanskelige opgave at tænke ud af boksen. Ved at relatere til og arbejde med konkrete beretninger om fortiden, nutiden og fremtiden blev der skabt et sikkert grundlag for at reflektere over det eksisterende miljø og brugen af det – og ligeledes for at gentænke miljøet og udforme nye idéer til det. Dette fandt ikke kun sted i deltageres beretninger og tegninger, men også i de fælles diskussioner i slutningen af workshoppen.

Resultater

På George Stephenson High School blev SES-redskabet kombineret med Diamond Ranking-redskabet. Denne kombination blev oplevet som gensidigt understøttende – begge redskaber bidrog succesfuldt til at gøre eleverne på skolen i stand til at begynde at tænke over de typer af udendørsrum, som de generelt er glade for, og derpå til at fokusere på det rum, de aktuelt befinder sig i, og komme på idéer til fremtiden. Disse opgaver krævede samarbejde og dialog – noget, der var vigtigt for denne gruppe af elever, som kæmpede med overgangen fra deres tidligere skole til George Stephenson High School.

Det er endnu for tidligt i processen til at kunne sige, om redskabet har skabt faktiske fysiske forandringer i de andre cases. På Nørre Fælled Skole stod ombygningprocessen til at skulle påbegynde på det tidspunkt, hvor redskabet blev testet. På Vesturbæjarskolí blev der igangsat vigtige diskussioner omkring de oprindelige intentioner bag skoledesignet, som både nye og ældre lærere fik skærpet opmærksomheden på. På DPU, som på tidspunktet var under renovering, blev de studerende aktivt engagerede i spørgsmålene vedrørende de fysiske forandringer af deres læringsfaciliteter og de potentialer, som dette indebærer. På den måde blev der skabt et tilhørsforhold til og en ansvarsfølelse for stedet blandt de studerende.

Vi vil hævde, at både uddannelsespraktikerne, elever og studerende i arbejdet med redskabet har fået en større bevidsthed om det fysiske læringsmiljø, de befinder sig i. Det har tillige bidraget med at skabe forslag til udviklingen af både udendørs og indendørs læringsrum på skolerne – både i forbindelse med udviklingen af nye rum og i optimeringen af de allerede eksisterende. Derudover har arbejdet med redskabet skabt en fælles tilknytning til skolen på tværs af forskellige grupper, materielt såvel som immaterielt, og på den måde bidraget til øget trivsel og forbedret engagement og præstationer.

Links - Islandske Padlets: [Gruppe 1: Glashus og tagterrasse balkon](#) – [Gruppe 2: Glashus og tagterrasse](#) – [Gruppe 3: Skolebibliotek og indendørs balkoner](#). [Gruppe 5: Gangarealer and kroge uden for klasseværelser](#) – [Gruppe 6: Gangarealer og kroge uden for klasseværelserne](#)

Konklusioner

Hvem bør bruge dette redskab og hvornår?

Redskabet understøtter de fire heuristiske principper i forbindelse med facilitering af samarbejde om læringsrum:

1. Tag afsæt i, hvor folk er (mentalt og fysisk).
2. Forstå, hvordan fysiske, organisatoriske og sociale aspekter af læringsrummet er forbundet med hinanden.
3. Facilitér udforskningen af ideer og muligheder.
4. Værdsæt den komplekse og langvarige proces, som forandring er.

Redskabet tager udgangspunkt i det faktiske, fysiske læringsmiljø og opfordrer brugerne af dette – lærere, elever og ledelse – til at udforske det fra tre perspektiver (den forhenværende, nuværende og fremtidige brug) i samarbejde med hinanden. Herigennem understøtter redskabet de to første principper, som er fremhævet ovenfor. Derudover opfordrer redskabet brugerne til at udforske idéer og muligheder for det givne rum (tredje princip) ved selv at skulle skabe fortællinger om fremtidig brug af rummet og efterfølgende visualisere disse gennem tegninger. Redskabet er desuden blevet videreudviklet oven på de erfaringer, som testarbejdet med redskabet gav på George Stephenson High School og DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse. Begge steder gav den historiske komponent i SES-redskabet anledning til vanskeligheder, da den krævede forudgående viden om den historiske brug af rummene. Af denne grund blev redskabet justeret og udbygget med en storytelling-komponent. Storytelling havde til opgave at imødekomme målet med at tage afsæt i, hvor deltagerne var mentalt og fysisk.

Redskabet er anvendeligt under flere faser i en designproces – fra planlægning af ændringer til de efterfølgende evalueringer, når renoveringen har fundet sted. Redskabet er velegnet i forbindelse med projekter, der vedrører gamle skolebygninger, og det kan ligeledes benyttes i nyere skoler til at diskutere de pædagogiske intentioner og visioner bag bygningsdesignet i forbindelse med den aktuelle brug, og til at rette op på områder hvor disse intentioner ikke imødekommes tilstrækkeligt.